

โครงการสันติไมตรีไทย-ญี่ปุ่น

NEWSLETTER

JAPAN MONITOR PROJECT

Vol. 1, No.2, July.2004

- ทศนะของภาคเอกชนญี่ปุ่นต่อการเจรจาการค้าเสรีสองฝ่ายระหว่างไทยกับญี่ปุ่น
- ประชาคมเอเชียตะวันออก (East Asian Community)
- วิเคราะห์ข่าว
- ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ สหกรณ์การเกษตรของ ญี่ปุ่น

ทศนะของภาคเอกชนญี่ปุ่นต่อการเจรจาการค้าเสรีสองฝ่ายระหว่างไทยกับญี่ปุ่น : ข้อคิดเห็นจากตัวแทนของสหพันธ์ธุรกิจของญี่ปุ่น และสหกรณ์การเกษตรของญี่ปุ่นการเจรจาการค้าเสรีสองฝ่ายระหว่างไทยกับ ญี่ปุ่น

ในเดือนมกราคม 2002 นายกรัฐมนตรี Koizumi ของ ญี่ปุ่น ได้ประกาศนโยบาย Japan – ASEAN Comprehensive Economic Partnership ที่ประเทศสิงคโปร์ เมื่อเดินทางมาเยือนประเทศต่าง ๆ ในกลุ่ม ASEAN ในครั้งนั้น รวมทั้งได้มีการตกลงทำเขตการค้าเสรีระหว่าง ญี่ปุ่นกับสิงคโปร์ด้วยในโอกาสนั้น ซึ่งถือเป็นครั้งแรกที่ญี่ปุ่นทำเขตการค้าเสรีแบบสองฝ่ายกับประเทศในเอเชีย นอกจากนั้น ญี่ปุ่นยังคาดหวังที่จะให้การทำเขตการค้าเสรีสองฝ่ายระหว่าง ญี่ปุ่นกับสิงคโปร์นี้เป็นตัวแบบของการทำเขตการค้าเสรีสองฝ่ายระหว่างญี่ปุ่นกับประเทศอื่น ๆ ใน ASEAN ในเวลาต่อมาอีกด้วย

ในส่วนของประเทศไทยนั้น ก็มีแนวนโยบายที่ตอบสนองต่อเรื่องนี้ในทางบวก และคาดหวังว่าจะเป็นประเทศต่อไปที่จะได้ทำเขตการค้าเสรีแบบสองฝ่ายกับญี่ปุ่นต่อจากสิงคโปร์ เพื่อการนี้คณะทำงานร่วมกันระหว่างญี่ปุ่นกับไทย จึงได้ถูกตั้งขึ้น เพื่อเตรียมการและพิจารณาร่างข้อตกลง ซึ่งก็มีความก้าวหน้าเรื่อยมาจนกระทั่งในเดือนธันวาคม 2003 นายกรัฐมนตรีไทยกับนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นได้ประกาศร่วมกันที่จะผลักดันเรื่องนี้ต่อไป เพื่อให้สามารถดำเนินการจัดตั้งเขตการค้าเสรีสองฝ่ายระหว่างกันได้โดยเร็ว และในขณะนี้การเจรจาอย่างเป็นทางการระหว่างไทยกับญี่ปุ่นในเรื่องนี้ก็ได้รับการดำเนินการมาแล้วนับตั้งแต่ต้นปี 2004

อย่างไรก็ตาม ประเด็นเรื่องการทำเขตการค้าเสรีสองฝ่ายระหว่างไทยกับญี่ปุ่นในครั้งนี้ เป็นเรื่องที่มีการวิเคราะห์วิจารณ์ถกเถียงกันไปในหลายทาง มีทั้งทศนะที่เห็นด้วยและตั้งข้อสงสัยจากหลายฝ่าย ทั้งทางราชการ เอกชน และนักวิชาการของทั้งสองประเทศ บทความสั้น ๆ ชิ้นนี้จะพยายามให้ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของภาคเอกชนญี่ปุ่นที่สำคัญคือ ภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตรกรรม ซึ่งทั้งสองภาคมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันในเรื่องนี้

ความคิดเห็นของภาคอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นต่อการเจรจาเขตการค้าเสรีสองฝ่าย
ระหว่างไทยกับญี่ปุ่น

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของ Japan Business Federation (Nippon Keidanren) ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเจรจาเขตการค้าเสรีสองฝ่ายระหว่างไทยกับญี่ปุ่นพบว่าในทัศนะของ Keidanren ซึ่งเป็นเสมือนตัวแทนภาคอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นนั้น เห็นว่าการทำ bilateral FTA จะเป็นประโยชน์มากต่อภาคอุตสาหกรรมของทั้งสองฝ่าย โดยเฉพาะของฝ่ายญี่ปุ่นที่จะเข้าไปในประเทศไทยได้มากขึ้น ในส่วนของประเทศไทยนั้นภาคอุตสาหกรรมก็จะมีโอกาสได้พัฒนาตัวสินค้ามากขึ้น เพื่อให้แข่งขันได้ด้วยตัวเองและด้วยการร่วมทุนกับฝ่ายญี่ปุ่นถือเป็น mutual benefit นอกจากนี้ ถ้ามองจากมุมมองของผู้บริโภค ผู้บริโภคทั้งญี่ปุ่นและไทยก็ได้ประโยชน์เช่นกัน กล่าวคือ ได้บริโภคสินค้าในราคาที่ถูกลงและมีคุณภาพดี ผู้บริโภคมีอำนาจในการเลือกมากขึ้น นอกจากนี้สิ่งที่ภาคอุตสาหกรรมญี่ปุ่นคาดหวังไม่ใช่เพียงเรื่องการลดภาษีเท่านั้น แต่รวมถึงการสร้าง Institutional harmonization ด้วย และการทำ bilateral FTA ก็จะเป็นขั้นตอนเริ่มต้นของการทำ multilateral FTA ระหว่างญี่ปุ่นกับ ASEAN ในเวลาต่อไป ซึ่งจะเป็นการสนับสนุนต่อแนวทาง production network ของญี่ปุ่นใน ASEAN ด้วยอย่างไรก็ตาม กระบวนการนี้ยังมีอุปสรรคอยู่ก็คือ ฝ่ายญี่ปุ่นมีปัญหาในเรื่องการเปิดตลาดสินค้าเกษตร และฝ่ายไทยมีปัญหาในเรื่องการปกป้องภาคอุตสาหกรรมโดยรัฐ ซึ่งประเด็นเหล่านี้ต้องใช้เวลาในการเจรจากันต่อไป นอกจากนี้ แม้ว่า Keidanren จะมีนโยบายที่สนับสนุนการทำ bilateral FTA กับประเทศไทย แต่เนื่องจากภาคเกษตรของญี่ปุ่น ไม่เห็นด้วยกับเรื่องนี้ เพราะจะมีผลกระทบด้านลบต่อเกษตรกรญี่ปุ่น ดังนั้น Keidanren จึงต้องระมัดระวังในการแสดงจุดยืนดังกล่าวนี้ด้วย ยิ่งกว่านั้น การจะผลักดันเรื่องนี้ให้ประสบความสำเร็จได้ ต้องอาศัย political leadership เป็นอย่างมาก ซึ่งก็เป็นสิ่งที่คาดหวังกันว่า นายกรัฐมนตรี Koizumi ในปัจจุบันสามารถทำได้ เพราะเป็นผู้เสนอนโยบายดังกล่าวนี้เอง

ความคิดเห็นของภาคเกษตรของญี่ปุ่นต่อการเจรจาเขตการค้าเสรีสองฝ่าย ระหว่างไทยกับญี่ปุ่น*

จากการสัมภาษณ์สหกรณ์การเกษตรของ
ญี่ปุ่น (JA-ZENCHU: Central Union of Agricultural
Co-operatives) และสหกรณ์การประมงของญี่ปุ่น (JF-
ZENGYOREN: National Federation of Fisheries Co-
operative Associations) พบว่ามีทัศนะในเรื่องการทำ
bilateral FTA ที่แตกต่างจาก Keidanren มาก

JA-ZENCHU มีความเห็นว่าการทำ
bilateral FTA ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นนั้น ไม่น่าจะให้ผลใน
ทางบวกโดยตรงแก่เกษตรกรของทั้งสองฝ่าย แต่น่าจะ
ให้ประโยชน์แก่พ่อค้าหรือบริษัทนำเข้า-ส่งออกสินค้า
เกษตรมากกว่า ในขณะที่จุดยืนของ JA-ZENCHU คือ
การสนับสนุนนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรไทย
และไม่เป็นภาระหรือความยากลำบากต่อเกษตรกรญี่ปุ่น
ซึ่ง JA-ZENCHU เห็นว่า bilateral FTA อาจจะไม่ใช่วิธี
การที่ดีที่สุด ในขณะที่ Economic Partnership
Agreement (EPA) อาจจะเป็นวิธีการที่เหมาะสมกว่า
และอำนวยความสะดวกให้แก่ทั้งสองฝ่ายมากกว่า เพราะมี
ขอบข่ายของการแลกเปลี่ยนที่หลากหลายและกว้างขวาง
กว่าและ JA-ZENCHU สนับสนุนความร่วมมือโดยตรง
ระหว่างผู้ผลิตคือเกษตรกรด้วยกันเองมากกว่า โดย
เฉพาะความร่วมมือระหว่างสหกรณ์การเกษตรของญี่ปุ่น
กับสหกรณ์การเกษตรของไทย ในกรณีของข้าวนั้นฝ่าย
ญี่ปุ่นไม่คิดว่าจะมีปัญหาของการแข่งขันระหว่างข้าวไทย
กับข้าวญี่ปุ่นโดยเฉพาะ table rice เพราะเป็นข้าวคนละ
ประเภทกัน ไม่สามารถนำมาทดแทนกันได้ ดังนั้น แม้
ว่าจะเจรจาทำ FTA ได้ รวมทั้งสามารถเปิดตลาดสินค้า
เกษตรของญี่ปุ่นได้ในที่สุด ก็ไม่ได้หมายความว่าญี่ปุ่น
จะซื้อข้าวจากไทยมาทำอาหารมากขึ้น อย่างไรก็ตามใน

ส่วนของการผลิตข้าวเพื่อการอุตสาหกรรมของญี่ปุ่น
อาจจะได้รับผลกระทบจากการทำ bilateral FTA เมื่อมี
การนำเข้าข้าวจากไทยได้ง่ายและมากขึ้นเพราะเกษตรกร
ญี่ปุ่นอาจจะเลิกปลูกข้าวไปบ้าง ซึ่งไม่ได้มีผลเพียงแต่
ทำให้ผลผลิตข้าวลดลงเท่านั้น แต่ยังหมายถึงว่ากิจ
กรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ชุมชน
และวิถีชีวิตของคน ญี่ปุ่น ที่มีอยู่พร้อมกับการปลูกข้าวก็
จะหายไปด้วย เพราะการปลูกข้าวทำหน้าที่ที่หลากหลาย
ในสังคมญี่ปุ่น (multifunctional) ซึ่งเรื่องนี้เป็นประเด็น
ที่ฝ่ายญี่ปุ่นกังวลใจมากกว่าการไม่มีผลผลิตข้าว

ในส่วนของ JF-ZENGYOREN นั้นก็มีจุด
ยืนเหมือน JA-ZENCHU คือ เห็นว่าการทำ bilateral
FTA ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นไม่ได้เป็นประโยชน์โดยตรงต่อ
ผู้ผลิตทั้งสองฝ่ายญี่ปุ่นและฝ่ายไทย แต่จะเป็น
ประโยชน์แก่พ่อค้าหรือบริษัทนำเข้า-ส่งออกมากกว่า
และแม้ว่าผู้ผลิตสินค้าประมงของญี่ปุ่นจะไม่ได้รับผล
กระทบจากนโยบายนี้มากเท่ากับชาวนาหรือเกษตรกรใน
ภาคเกษตร แต่ก็ไม่เห็นด้วยกับกระบวนการส่งเสริม
การนำเข้าสินค้าประมงจากแหล่งเดียวกันเป็นจำนวน
มาก เพราะจะไปมีผลทำให้มีการทำประมงในบางพื้นที่
มากเกินไป ซึ่งอาจทำให้เกิดการสูญพันธุ์และการทำลาย
สภาพแวดล้อมตามมา นอกจากนั้น แม้ว่าจะมีการทำ
FTA กันแล้ว ก็ไม่มีอะไรที่ประกันได้ว่า สินค้าประมง
ไทยจะมีส่วนแบ่งตลาดในญี่ปุ่นเพิ่มขึ้น เพราะความ
แตกต่างของผลผลิต รวมทั้งอัตราภาษีที่ต่ำอยู่แล้ว แม้
จะลดภาษีลงไปอีกก็ไม่ได้ทำให้ราคาเปลี่ยนไปมากพอที่
จะเป็นแรงจูงใจให้มีผู้บริโภคมากขึ้น ยิ่งกว่านั้นสินค้า
ประมงก็เหมือนสินค้าเกษตรคือมีความพึงพอใจของผู้
บริโภคเป็นปัจจัยสำคัญด้วย และแนวโน้มที่เห็นได้ก็คือ

คนญี่ปุ่นนิยมบริโภคผลิตภัณฑ์ของญี่ปุ่นมากกว่า ดังนั้นการจะทำ FTA หรือไม้อย่างไร ผลมากนักต่อการที่จะขยายตลาดของสินค้าไทยในญี่ปุ่น

ในส่วนของผู้บริโภคนั้น JF-ZENGYOREN มีความเห็นว่ายังไม่มี ความชัดเจนว่าผู้บริโภคจะได้รับประโยชน์จากการทำ FTA หรือไม้อย่างไร เพราะสำหรับผู้บริโภคชาวญี่ปุ่นแล้วประเด็นที่สำคัญในการเลือกบริโภคสินค้าอยู่ที่คุณภาพของสินค้ามากกว่าราคา ดังนั้น food safety จึงเป็นประเด็นสำคัญด้วย นอกจากนี้ในระยะ 2 - 3 ปีมานี้ เริ่มมีความกังวลในหมู่ผู้บริโภคชาวญี่ปุ่นว่า การพึ่งพิงสินค้าบริโภคที่นำเข้ามาก ๆ อาจทำให้ประเทศต้องประสบปัญหาขาดแคลนอาหารเมื่อไม่สามารถนำเข้าได้ (food security) ความกังวลดังกล่าวนี้นำไปสู่นโยบายสนับสนุนการผลิตเพื่อ

การบริโภคให้เพียงพอ และลดการพึ่งพิงการนำเข้าสินค้าบริโภค ซึ่งแนวโน้มดังกล่าวนี้อาจเป็นอุปสรรคทางอ้อมของการทำ FTA

ทั้ง JA-ZENCHU และ JF-ZENGYOREN เชื่อว่าในอนาคตความร่วมมือระหว่างไทยกับ ญี่ปุ่นจะมีมากขึ้น และก็คาดหวังว่าความร่วมมือดังกล่าวจะมีมากกว่าเรื่องการขยายการค้าและความร่วมมือในภาคอุตสาหกรรมเท่านั้น หากคาดหวังที่จะเห็นความร่วมมือในด้านอื่น ๆ ด้วย โดยเฉพาะระหว่างผู้ผลิตโดยตรงของทั้งสองฝ่าย เช่น ความร่วมมือระหว่างเกษตรกรหรือชาวประมงของทั้งสองฝ่าย เป็นต้น

* ตัดตอนจากรายงานการวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและนโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่นและผลกระทบต่อประเทศไทย โดย ผศ.ดร.ศิริพร วัชวัลคุ ภายใต้โครงการสันติไมตรีไทย-ญี่ปุ่น โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ประชาคมเอเชียตะวันออก (East Asian Community)*

“ประชาคมเอเชียตะวันออก” แม้จะมีใช้แนวคิดใหม่ แต่ก็ถูกนำมาใช้อย่างจริงจังเป็นครั้งแรกในฐานะเป้าหมายระยะยาวของนโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่นต่อภูมิภาคเอเชียโดยนายกรัฐมนตรี Koizumi ในปี 2002 แนวคิดดังกล่าวได้รับการตอกย้ำถึงความสำคัญอีกครั้งหนึ่งในปฎิญญาโตเกียวว่าด้วยพลวัตและการดำรงอยู่อย่างถาวรของความเป็นหุ้นส่วนระหว่างญี่ปุ่นกับอาเซียนในสหัสวรรษใหม่ ซึ่งได้รับการลงนามโดยผู้นำญี่ปุ่น และผู้นำของประเทศสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศที่กรุงโตเกียว เมื่อเดือนธันวาคม 2003 ในโอกาสที่มีการประชุมระดับสุดยอดของผู้นำ ญี่ปุ่น และอาเซียนเพื่อเฉลิมฉลองการปิดปีแห่งการแลกเปลี่ยนระหว่างญี่ปุ่นกับอาเซียน

ตามที่ระบุไว้ในปฎิญญาโตเกียว ญี่ปุ่นและอาเซียนจะมีส่วนร่วมในการสร้างภูมิภาคเอเชียตะวันออกให้เป็นภูมิภาคที่ประเทศต่าง ๆ และประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และอยู่ร่วมกันกับโลกในภาพกว้างอย่างมีความยุติธรรม ประชาธิปไตย และกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ในแผนปฏิบัติการซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของปฎิญญาโตเกียว ยังได้ระบุไว้ว่าญี่ปุ่นและอาเซียนจะร่วมมือกันแสวงหาการสร้างประชาคมแห่งเอเชียตะวันออก อันจะเป็นประชาคมที่มองไปสู่ภายนอก พร้อมด้วยความองอาจของความคิดสร้างสรรค์และพลังอำนาจ และด้วยจิตวิญญาณร่วมกันของความเข้าใจและผดุงรักษาประเพณีและค่านิยมของเอเชีย ในขณะเดียวกันก็เคารพต่อกฎเกณฑ์และหลักการสากลด้วย นอกจากนี้ เนื่องจากญี่ปุ่นตระหนักดีถึงความแตกต่างอย่างมากของประเทศในภูมิภาค ซึ่งเป็นอุปสรรคที่สำคัญประการหนึ่งของการสร้างประชาคมแห่งเอเชียตะวันออกตามเจตนารมณ์ข้างต้น ญี่ปุ่นจึงได้แสดงจุดยืนของตนใน

เรื่องนี้ว่า ความหลากหลายของเอเชียจะเป็นประเด็นที่ได้รับการรักษาไว้ให้คงอยู่มากกว่าจะถูกเปลี่ยนแปลงไป และประชาคมแห่งเอเชียตะวันออกก็อาจจะเป็นประชาคมที่แตกต่างจากสหภาพยุโรปทั้งในด้านของกระบวนการในการก่อตั้ง และเป้าหมายสูงสุดของการรวมกลุ่มด้วย นายกรัฐมนตรี Koizumi ได้กล่าวว่า ญี่ปุ่นมีความเชื่อว่าตัวแบบของ ยุโรปนี้มีใช้ตัวแบบเดียวสำหรับเอเชียที่จะใช้เป็นตัวอย่างสำหรับการสร้างประชาคมของตนสำหรับประชาคมแห่งเอเชียตะวันออกนี้ ประเทศต่าง ๆ สามารถแสดงบทบาทที่แตกต่างกันได้ ในขณะที่เดียวกันก็อยู่ร่วมในประชาคมเดียวกันเหมือนกับโอเปราที่แต่ละคนเล่นต่างกันแต่ก็อยู่ในวงเดียวกัน

ไม่เพียงแต่ญี่ปุ่นเท่านั้นที่ได้เสนอและสนับสนุนแนวคิดเรื่องการสร้างประชาคมแห่งเอเชียตะวันออก จีนเป็นอีกประเทศหนึ่งที่ทำให้ความสนใจและกระตือรือร้นในนโยบายนี้เป็นอย่างมากเช่นกัน ที่จริงแล้ว พัฒนาการและการพูดคุยถกเถียงกันในประเด็นนี้ได้รับการดำเนินการอย่างกว้างขวางในกลุ่มประเทศอาเซียนบวกสาม (อาเซียน จีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้) มาระยะเวลาหนึ่งแล้ว และดูเหมือนว่าการริเริ่มดังกล่าวนี้จะเป็นที่ยอมรับในกลุ่มประเทศนี้ ซึ่งทำให้กระบวนการในการสร้างประชาคมได้ค่อย ๆ ได้รับการดำเนินการไปบ้างแล้ว โดยเริ่มจากในภาคการค้า-การลงทุน ได้มีการเจรจาการค้าเสรีขึ้นระหว่างญี่ปุ่นและอาเซียน ทั้งในระดับสองฝ่ายและหลายฝ่าย ได้มีการเจรจาและตกลงที่จะทำเขตการค้าเสรีขึ้นระหว่างจีนกับอาเซียน รวมทั้งกำลังมีการเจรจาเพื่อทำการค้าเสรีขึ้นระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีใต้ด้วย นอกจากนี้ ความร่วมมือในด้านอื่น ๆ ระหว่างอาเซียนกับประเทศบวกสามก็กำลังได้รับการดำเนินการไปอย่างก้าวหน้าด้วย เช่น ความร่วมมือใน

ภาคการเงิน การสาธารณสุข และการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในขณะที่ความร่วมมือระหว่างประเทศต่าง ๆ ในเอเชียในด้านต่าง ๆ กำลังดำเนินไปอย่างก้าวหน้า และหนทางที่จะก้าวไปสู่การเป็นประชาคมเดียวกันก็ดูเหมือนจะเป็นไปได้มากนั้น ความกังวลใจหรือความไม่แน่ใจบางประการยังคงมีอยู่ในบรรดาประเทศเหล่านี้ ความไม่แน่ใจประการแรกเกี่ยวกับคำจำกัดความของความเป็นประชาคมแห่งเอเชียตะวันออก เพราะมาจนกระทั่งถึงขณะนี้ยังไม่มีคำจำกัดความ หรือความเข้าใจร่วมกันของความเป็นประชาคมแห่งเอเชียตะวันออกในหมู่ประเทศเอเชียที่จะร่วมกันเป็นสมาชิกของประชาคมนี้เลย โดยเฉพาะในเรื่องของโครงสร้างหรือองค์กรของประชาคม ประเด็นสำคัญก็คือประเทศต่าง ๆ ในขณะนี้ยังไม่ได้มีเป้าหมายร่วมกันในเรื่องของอัตราของความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างกัน ซึ่งหมายความว่าถึงประเด็นที่ว่า จะร่วมมือกันลึกซึ้งขนาดไหน นอกจากนั้นยังมีคำถามเกี่ยวกับความร่วมมือในด้านอื่น ๆ ด้วย ซึ่งประเด็นสำคัญก็คือ เรื่องความมั่นคงจะถูกรวมเข้ามาอยู่เป็นประเด็นหนึ่งของความร่วมมือหรือไม่ ทั้งนี้เพราะเรื่องความมั่นคงเป็นเรื่องที่อ่อนไหวมาก สำหรับหลายประเทศในเอเชียตะวันออก และผลจากการที่ยังไม่มีภาพที่ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องนี้ทำให้ญี่ปุ่นโดยการร้องขอความร่วมมือจากประเทศไทยได้พยายามร่าง "concept paper" ของประชาคมแห่งเอเชียตะวันออกนี้ขึ้น และมีแผนที่จะเสนอ "concept paper" ดังกล่าวให้ที่ประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนบวกสามโดยเร็ว ความไม่แน่ใจประการที่สองเป็นเรื่องของกระบวนการในการสร้างประชาคมแห่งเอเชียตะวันออก แม้ว่าประเทศอาเซียนบวกสามจะเห็นพ้องต้องกันว่า ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชียตะวันออกเป็นเรื่องสำคัญ และได้สนับสนุนกระบวนการดังกล่าว แต่ประเทศเหล่านี้ก็ยังลังเลที่จะดำเนินการใด ๆ โดยเร็ว โดยเฉพาะประเทศในกลุ่มอาเซียน พอใจที่จะให้กระบวนการในการสร้างประชาคมแห่งเอเชียตะวันออก มีลักษณะค่อย

เป็นค่อยไปมากกว่า ในขณะที่จีนและญี่ปุ่นก็เกรงว่า "วิถีสยาม" อาจจะเป็นวิธีการที่ช้าเกินไปได้ สำหรับความไม่แน่ใจประการที่สามเน้นประเด็นเรื่องสถานะบทบาทและความเข้มแข็งของประเทศอาเซียนบวกสาม ในด้านหนึ่งก็มีความกังวลอยู่ในบรรดากลุ่มประเทศอาเซียนว่าประเทศบวกสาม ซึ่งมีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจมากกว่าจะเป็นผู้ครอบงำหรือชี้นำประชาคมนี้ ซึ่งก็จะเป็นผลทำให้อาเซียนอ่อนแอลง แม้ว่าในปฏินญาโตเถียวจะระบุไว้ว่า กลุ่มประเทศอาเซียนบวกสามจะเป็นแกนนำสำคัญในการสร้างประชาคมแห่งเอเชียตะวันออก ซึ่งเป็นการแสดงถึงความสำคัญของประเทศกลุ่มอาเซียนกับประเทศบวกสามอย่างเท่าเทียมกัน แต่ความจริงก็คือว่าประเทศบวกสามโดยเฉพาะจีนและญี่ปุ่น มีความกระตือรือร้นในเรื่องนี้มากกว่าประเทศกลุ่มอาเซียน ขณะเดียวกันในอีกด้านหนึ่งก็มีความกังวลใจอยู่ในกลุ่มประเทศบวกสามด้วย โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับญี่ปุ่น แม้ว่าทั้งสองประเทศจะยอมรับว่าความสัมพันธ์ของตนมีความหมายอย่างยิ่งยวดต่อการสร้างประชาคมแห่งเอเชียตะวันออก แต่มันก็ไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะทำให้ความสัมพันธ์ของสองประเทศนี้ ราบรื่นและแน่นแฟ้นมากขึ้น เนื่องจากปัจจัยอุปสรรคหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องผลพวงทางประวัติศาสตร์ หรือความขัดแย้งด้านความมั่นคงก็ตาม

ความจริงแล้ว การรวมกันเป็นประชาคมเดียวกันนั้นต้องการมากกว่าความร่วมมือทางเศรษฐกิจ หากยังรวมถึงความร่วมมือที่ลึกซึ้งในด้านอื่น ๆ ด้วย ซึ่งประเทศอาเซียนบวกสาม อาจจะไม่พร้อมในขณะนี้แน่นอนว่า ความร่วมมือทางเศรษฐกิจเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีสำหรับการสร้างประชาคมร่วมกัน โดยเฉพาะสำหรับภูมิภาคอย่างเอเชียที่มีช่องว่างของความแตกต่างอยู่มากมาย รวมทั้งประเด็นเรื่องความมั่นคงก็ยังเป็นเรื่องสำคัญอยู่ด้วย ดังนั้น แนวทางที่สมควรได้รับการสนับสนุนต่อไป เพื่อให้การสร้างประชาคมแห่งเอเชียตะวันออกมีความเป็นไปได้ น่าจะประกอบด้วย

ประการแรก ต้องสนับสนุนให้จีนและญี่ปุ่นสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ลึกซึ้ง และร่วมมือกันมากขึ้น เพื่อที่จะได้เป็นพลังสำคัญในการผลักดันการเกิดขึ้นของประชาคมนี้ ประการที่สอง ประเทศกลุ่มอาเซียนต้องเข้มแข็งและมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากขึ้น เพื่อที่จะสามารถแสดงบทบาท เป็นผู้รักษาความสมดุลของความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับจีนที่จะเพิ่มขึ้นได้ รวมทั้งสามารถที่จะประกันผลประโยชน์ของภูมิภาคได้ด้วย และประการสุดท้ายสำหรับญี่ปุ่นโดยเฉพาะ ญี่ปุ่นควรแสดงบทบาทของประเทศที่ให้ความร่วมมือและมีความจริงจังต่อนโยบายการสร้างประชาคมนี้ เพื่อลดความหวาดระแวงในเรื่องการครอบงำของบรรดาประเทศในกลุ่มอาเซียน

สำหรับเป้าหมายร่วมกันของประชาคมแห่งอาเซียน ตะวันออกนั้น ในขณะนี้ยังมีความชัดเจนว่าประเทศอาเซียนบวกสามมีเป้าหมายในเรื่องนี้ร่วมกันหรือไม่ โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องการรวมกลุ่มในภูมิภาค (regional integration) ในขณะนี้ เป็นที่ประจักษ์ชัดว่าประเทศเหล่านี้ทั้งหมด สนับสนุนความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาค และมีแนวโน้มว่าความร่วมมือจะขยายออกไปสู่เรื่องอื่น ๆ นอกเหนือจากเรื่องเศรษฐกิจ ด้วย ความเป็นไปได้ของการร่วมมือกันในระดับภูมิภาค

ในหลายระดับ และหลายประเด็น เป็นสิ่งที่มองเห็นได้ แต่ความร่วมมือในภูมิภาค (regional cooperation) แตกต่างจากการรวมกลุ่มในภูมิภาค(regional integration) ทั้งยังเป็นประเด็นที่สามารถถกเถียงได้ด้วยว่า การรวมกลุ่มในภูมิภาคอาจจะไม่ใช่เป้าหมายสูงสุดของการร่วมมือในภูมิภาค เป็นความจริงที่ว่าสำหรับหลายประเทศในเอเชีย อานาจอธิปไตย เป็นเรื่องสำคัญและไม่สามารถเสียสละได้ นักวิชาการจีนบางคนกล่าวว่า แม้ว่ากระบวนการของความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้รับการดำเนินการอยู่ก็ตาม การก้าวไปสู่การสร้างประชาคมแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็มีไม่เรื่องง่าย ยังมีภารกิจอีกมากมายที่ต้องกระทำเพื่อการนั้น และนักวิชาการญี่ปุ่นบางคนก็ได้ให้ความเห็นเช่นกันว่า เป็นเรื่องยากที่จะสร้างประชาคมแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ถ้ามีเป้าหมายสูงสุดที่การรวมกลุ่มในภูมิภาค

ทั้งนี้เพราะความแตกต่างของประเทศในภูมิภาคนี้มีอยู่มาก บางทีการคงไว้ซึ่งความร่วมมือทางเศรษฐกิจอย่างที่เป็นอย่างนี้ และค่อย ๆ ขยายความร่วมมือไปสู่ด้านอื่น ๆ เมื่อประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคพร้อมและต้องการ อาจจะเป็นสิ่งที่เป็นไปได้และมีประโยชน์แก่ประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคมากกว่า

*แปลและเรียบเรียงขึ้นจาก Siriporn Wajjwalku (ed.) Japan-ASEAN Comprehensive Economic Partnership : Asian Perspectives, chapter 10, Papers and proceeding of the International Conference on Japan – ASEAN Comprehensive Economic Partnership: Asian Perspectives held on 15 – 16 January 2004 of Japanese Studies Center. Institute of East Asian Studies, Thammasat University, Thailand

วิเคราะห์ข่าว*

ความพยายามของญี่ปุ่นในการสานสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือ

ในปัจจุบันญี่ปุ่นและเกาหลีเหนือยังไม่มีความสัมพันธ์ระดับปกติระหว่างกัน นโยบายของรัฐบาล Koizumi จะเน้นที่ความพยายามในการสานความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือ เพื่อนำไปสู่การสถาปนาความสัมพันธ์ระดับปกติต่อไป รวมทั้งพยายามโน้มน้าวเกาหลีเหนือให้มียุทธศาสตร์ในเชิงบวก ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะนำไปสู่สันติภาพที่ถาวรในคาบสมุทรเกาหลี

ในระหว่างวันที่ 22 พฤษภาคม 2547 นายกรัฐมนตรี Koizumi ของญี่ปุ่นเดินทางเยือนเกาหลีเหนือเพื่อเจรจาเรื่องความมั่นคงและสันติภาพ ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายดังกล่าวข้างต้น ซึ่งประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง คือสามารถนำตัวประกันชาวญี่ปุ่นบางส่วนที่ถูกเกาหลีเหนือจับไปเมื่อหลายปีก่อนกลับประเทศได้ พร้อมกับมีความคืบหน้าในการเจรจาเรื่องอาวุธนิวเคลียร์กับเกาหลีเหนือด้วย

ในการเยือนเกาหลีเหนือครั้งนี้ นายกรัฐมนตรี Koizumi ประกาศจะไม่คว่ำบาตรเกาหลีเหนือหากเกาหลีเหนือยังคงยึดถือแนวทางใน Japan-DPRK Pyongyang Declaration และใช้มาตรการหารือหรือทบทวนร่วมกับสหรัฐในการแก้ไขปัญหาคาบสมุทรเกาหลี พร้อมกันนี้ญี่ปุ่นได้ตัดสินใจให้ความช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรมด้วยการให้ความช่วยเหลือด้านอาหารเป็นจำนวน 250,000 ตันและอุปกรณ์การแพทย์แก่เกาหลีเหนือผ่านองค์การระหว่างประเทศและให้คำมั่นว่าจะถ่ายทอดเจตนารมณ์ของประธานาธิบดีคิม จอง อิล ที่ต้องการสร้างความสัมพันธ์กับญี่ปุ่นและสหรัฐให้กับประธานาธิบดีบุช ของสหรัฐในการประชุมสุดยอดผู้นำประเทศอุตสาหกรรม G8 ทราบ

ในส่วนของประธานาธิบดี คิม จอง อิล ของเกาหลีเหนือยังได้ประกาศเป้าหมายที่จะทำให้คาบสมุทรเกาหลีปลอดนิวเคลียร์ โดยเริ่มต้นด้วยการระงับการสร้างอาวุธนิวเคลียร์ ในขณะที่ทางฝ่ายนายกรัฐมนตรีโคอิซุมิก็แสดงความเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง

สำหรับปฏิกิริยาต่าง ๆ ในญี่ปุ่นต่อการไปเยือนเกาหลีเหนือของนายกรัฐมนตรี Koizumi ในครั้งนี้ปรากฏว่า หลายฝ่ายก็ชื่นชมการดำเนินนโยบายในครั้งนี้ เนื่องจากมีความก้าวหน้าในการเจรจาโดยเฉพาะในเรื่องตัวประกันและสันติภาพในคาบสมุทรเกาหลี แต่ในขณะเดียวกันก็มีเสียงตำหนิ แม้แต่จากสมาชิกพรรค LDP เองว่าเป็นการกระทำหรือการตัดสินใจโดยกระตือรือร้นปราศจากการเตรียมที่พรั่งพร้อม โดยเฉพาะการวิพากษ์วิจารณ์ในประเด็นการให้ความช่วยเหลือจำนวนมาก ทั้งที่ยังไม่มีความคืบหน้าทั้งในเรื่องตัวประกันอื่นที่ยังไม่ทราบชะตากรรม การหาตัวผู้กระทำผิด รวมทั้งเรื่องอาวุธนิวเคลียร์ด้วย

อย่างไรก็ดี แม้ว่าการเยือนเกาหลีเหนือของนายกรัฐมนตรี Koizumi ในครั้งนี้จะได้รับการวิพากษ์วิจารณ์มาก แต่ก็อาจกล่าวได้ว่ามีความคืบหน้าในการสานความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศ เพราะผู้นำของทั้งสองฝ่ายได้มีโอกาสหารือกันถึงประเด็นที่เป็นปัญหาหรือความกังวลใจของทั้งสองฝ่ายเพื่อหาทางแก้ปัญหาาร่วมกัน ซึ่งน่าจะเป็นอีกขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการที่จะนำไปสู่การสร้างสันติภาพถาวรในคาบสมุทรเกาหลีได้ในอนาคต

การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภากับการเยือนเกาหลีเหนือของนายกรัฐมนตรี Koizumi

การเมืองญี่ปุ่นในปัจจุบันกำลังวุ่นวายเนื่องจากกรณีนักการเมืองจำนวนมากไม่ได้จ่ายเงินบำนาญในอดีต ในขณะที่ประชาชนคาดหวังที่จะเห็นการปฏิรูประบบการจ่ายเงินบำนาญของรัฐ แต่พรรคการเมืองต่าง ๆ กลับใช้เหตุการณ์นี้ให้ร้ายฝ่ายตรงข้ามเพื่อผลทางการเมือง จนละเลยที่จะให้ความสนใจการปฏิรูประบบอย่างจริงจัง เป็นเหตุให้ประชาชนที่เพิ่งจะมีความหวังกับคุณภาพการเมืองภายในญี่ปุ่นที่ต่อสู้กันด้วยแนวนโยบายเช่นในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ผ่านมา กลับต้องหมดศรัทธาในระบบการเมืองแบบเก่า ทั้งที่กำลังจะมีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาในเดือนกรกฎาคมที่จะถึงนี้

ดังนั้น เพื่อที่จะเรียกคะแนนเสียงจากประชาชนสำหรับการเลือกตั้งที่กำลังจะมาถึง พรรคการเมืองต่าง ๆ จึงใช้กลยุทธ์เพื่อเพิ่มคะแนนเสียงให้ตนเองพร้อมกับโจมตีจุดอ่อนของฝ่ายตรงข้าม ซึ่งคาดว่าจะเป็นการแข่งขันที่นั้่งในสภาสูงระหว่างพรรค LDP และ พรรค DPJ โดยพรรค LDP ตั้งเป้าไว้ที่ 50 – 56 ที่นั่ง ซึ่งถ้าหากได้ที่นั่งสูงถึง 56 ที่นั่งจริง ก็จะเป็นพรรคที่มีเสียงข้างมากในสภาสูงในรอบ 15 ปีทันที ในขณะที่พรรค DPJ ส่งผู้สมัครครบทุกเขตเลือกตั้งและมีเป้าหมายที่จะได้ที่นั่งไม่น้อยกว่าพรรค LDP

อุปสรรคสำคัญ of พรรค LDP คือ การถูกพรรค DPJ โจมตีนโยบายที่ไม่ประสบความสำเร็จของพรรค ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการจ่ายเงินบำนาญ เรื่องการส่งทหารไปอิรัก หรือแม้แต่เรื่องนโยบายความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือ กล่าวคือ พรรค DPJ มีจุดยืนที่ตรงข้ามกับพรรค LDP ในการที่จะใช้มาตรการแข็งกร้าวกับเกาหลีเหนือ ด้วยการปรารถนาให้ห้ามเรือเกาหลีเหนือเข้าเทียบท่าญี่ปุ่น เป็นต้น ซึ่งตรงกันข้ามกับท่าทีของนายกรัฐมนตรี Koizumi ที่มีท่าทีประนีประนอมมากกว่า โดยได้เดินทางไปเยือนเกาหลีเหนือเพื่อเจรจากับประเด็นที่เป็นปัญหาระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีเหนือ

การเดินทางเยือนเกาหลีเหนือในครั้งนี้ของนายกรัฐมนตรี Koizumi ถูกพรรค DPJ กล่าวหาว่า นายกรัฐมนตรี Koizumi ใช้เวทีระหว่างประเทศเพื่อเบี่ยงเบนประเด็นปัญหาการเมืองภายในประเทศ

ถึงแม้ว่าการเยือนเกาหลีเหนือจะประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งด้วยการนำตัวประกันชาวญี่ปุ่นจำนวนหนึ่งกลับประเทศมาได้ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าเหตุการณ์ครั้งนี้จะส่งผลดีต่อพรรค LDP เสียทั้งหมด เพราะถึงแม้ผลการสำรวจส่วนใหญ่จะสนับสนุนการดำเนินนโยบายครั้งนี้ถึง 63% แต่ก็ยังมีส่วนที่ไม่เห็นด้วยเช่นกัน ซึ่งเสียงส่วนที่ไม่เห็นด้วยนี้จะส่งผลเสียต่อการเลือกตั้งที่จะถึงนี้โดยตรง และเมื่อพิจารณาถึงผลสำรวจที่ว่า ประชาชนชาวญี่ปุ่นส่วนใหญ่ไม่เชื่อว่าเกาหลีเหนือจะปฏิบัติตามที่ได้รับปาก ทั้งในเรื่องการติดตามความคืบหน้ากรณีตัวประกันและการระงับการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ เนื่องจากท่าทีของเกาหลีเหนือที่ดูเหมือนจะไม่ให้ความสำคัญกับนายกรัฐมนตรี Koizumi นัก ด้วยการให้นั้่งรอและพบกับประธานาธิบดี คิม จอง อิล เพียงระยะเวลาสั้น ๆ เท่านั้น นี่อาจจะเป็นเหตุผลว่า ทำไมแม้ผลการสำรวจจะแสดงให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่สนับสนุนการดำเนินนโยบายครั้งนี้ แต่คะแนนนิยมของนายกรัฐมนตรี Koizumi กลับลดลงจาก 59.2% ในเดือนเมษายน ลงมาอยู่ที่ 54.5% ในปัจจุบัน ซึ่งนับว่าไม่เป็นผลดีต่อการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาที่กำลังจะมาถึงเลย

หมายเหตุ : ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาสูงเมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2004 ปรากฏว่า LDP ได้จำนวนที่นั่งน้อยกว่าที่เคยมีอยู่ก่อนการเลือกตั้ง 1 ที่นั่ง ในขณะที่พรรค Komei ได้ที่นั่งเพิ่มจากเดิม 1 ที่นั่ง และพรรค DPJ ได้จำนวนที่นั่งเพิ่มมากกว่าเดิมถึง 50 ที่นั่ง อย่างไรก็ตาม LDP ยังคงเป็นพรรคที่มีจำนวนที่นั่งมากที่สุดคือ 114 ที่นั่งจากจำนวนที่นั่งทั้งหมดของสภา

สูง 242 ที่นั่ง และเมื่อรวมกับพรรค Komei แล้ว ทำให้พรรคฝ่ายรัฐบาลมีจำนวนที่นั่งถึง 138 ที่นั่ง ยังคงเป็นเสียงข้างมากในสภาสูงต่อไป ส่วน DPJ แม้ว่าจะได้ชัยชนะในการเลือกตั้งครั้งนี้ แต่จำนวนที่นั่งที่ได้เพิ่มมากขึ้นมามากนี้ก็ยังไม่มากพอที่จะทำให้ DPJ เป็นพรรคเสียงข้างมากได้

*โดยกองบรรณาธิการ

ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสหกรณ์การเกษตรของญี่ปุ่น

JA-ZENCHU หรือ The Central Union of Agriculture Co-operative เป็นองค์กรสูงสุดของขบวนการสหกรณ์การเกษตรของญี่ปุ่น เป็นตัวแทนผลประโยชน์ของชาวนาญี่ปุ่นและสหกรณ์การเกษตรของพวกเขา (JA Group)

วัตถุประสงค์พื้นฐานของ JA-ZENCHU คือ การดำเนินการที่เป็นประโยชน์สำหรับกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ ของ JA GROUP โดยผ่านทาง การสร้างแนวทางและแผนการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน รวมทั้งสนับสนุนให้องค์กรต่าง ๆ ของ JA GROUP ทั่วประเทศดำเนินกิจกรรมตามแผนการดำเนินการร่วมกันที่สร้างมาด้วยด้วย

เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น JA-ZENCHU จะทำหน้าที่สำคัญในการประสานงานกับสมาชิกสหภาพสหกรณ์การเกษตรทั้ง 47 จังหวัดทั่วประเทศ ในการบริหารจัดการแนวทางที่ตั้งไว้ ตรวจสอบ เป็นตัวแทนของนโยบายด้านฟาร์ม และกิจกรรมประชาสัมพันธ์ นอกจากนี้ JA-ZENCHU ยังให้บริการด้านการศึกษาและฝึกอบรมแก่สมาชิกและบุคคลกรขององค์กรสหกรณ์การเกษตรต่างประเทศอีกด้วย

เจ้าของ: โครงการสันติไมตรีไทย-ญี่ปุ่น (สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย)

บรรณาธิการ: ผศ.ดร.ศิริพร วัชวัลคุ

กองบรรณาธิการ

นางสาวปิยดา จูตะวิริยะ

นางสาวลัดดา เพชรสกุล

นางสาววันวิมล พึ่งประดิษฐ์

นายเอกสิทธิ์ หนูนุกัถ์

สถานที่ติดต่อ: ชุดโครงการ “สันติไมตรีไทย-ญี่ปุ่น” คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เลขที่ 2 ถนนพระจันทร์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200

โทรศัพท์: 0-26132315 โทรสาร: 0-3458-2248

E-mail address: mirtuo6@yahoo.com